

Za izdavača:

Vladimir Manigoda

Urednik:

Ivan Isailović

Lektura:

Tamara Sokić

Dizajn korica:

Dragana Nikolić

Prelom:

Ivan Isailović

Štampa:

F.U.K. d.o.o. Beograd

Tiraž:

1000

Izdavač:

Kontrast izdavaštvo
Terazije 35, Beograd
info@kontrastizdavastvo.rs
kontrastizdavastvo.rs
www.glif.rs

Branko Ve Poljanski

SABRANE PESME

KONTRAST

Beograd, 2024

**PANIKA
POD
SUNCEM**

[1924]

AJA!

Prva reč, koju sam posle rođenja izrekao bila je — aja! — — *Negacija!* Smelo tvrdim da je to kamen mudrosti i da je negacija smisao sveta. Ona je osnovni zakon prirode. *Umri ti, da živem ja koji sam došao!* Tako je sa ljudima i sa istinama, pošto istine nastaju sa ljudima. Nema večne logike sve je ritmično i u kretanju. I logike se kreću. Zenitizam je nova književna logika iz koje će se roditi nova filosofija. Posle književnog republikanstva i estetike pederasta dolazi nova epoha — *Zenitizam*.

Bedna je naša književnost i u njoj revolucija, koja je tako duboko pala, da je propaguju skrahirani austrijski kadeti i jevrejski onanisti. I pošto je zenitistička dužnost da spasavamo upropašćeni duh balkanskog čoveka, to je naš rad veoma, veoma težak, ali pobeda je sigurno naša. Pored toga što žalim, da sam ovako duhovit rođen na srpskom jeziku, ja ipak ne prestajem da unosim veliko svetlo u mrak naše kulturne bede i sramote. Ubeđen u to da zakon jačega vredi i u duhovnom svetu, napredujem, od rova do rova, sa topom na ramenima, kome nikada neće ponestati municije, kojoj je ime: pozitivni duh. Sve efemerno, idiotsko, reptilsko, plagijatorsko, epigonsko i reakcionarno otići će do stotinu đavola tamo zajedno sa Danuncijem, Homerom, Šekspirom i Đalskim; i ostaće osnov za novu književnost novog čovečanstva: dela sviju zenitista širom sveta.

Pre će Bogdan Popović proći kroz iglene uši, nego što će me bilo koji krmeža razumeti. *Što je jasno bogu nije jasno volu!* Ideje su sudbina čovečanstva, pa i pojedinaca. *Reci pa ispeci.* Ja rekoh a na vama je da ispečete!

Meseca maja 1924.

Vaš uvek iskren
Branko Ve Poljanski

Branko Ve Poljanski

P A N I K A P O D S U N C E M

Tragedija balkanske azbuke

Ajde de!

Ovoj knjizi nije potrebna nikakva preporuka, pošto je već u jednom beogradskom dnevniku pisalo crno na belom, da je Branko Ve Poljanski genijalan pesnik. Mi nemamo ništa niti da dodamo niti da oduzmemo, tim više, što srpska dnevna štampa predstavlja savest ove zemlje i dostojno zamjenjuje Stari i Novi zavet. Tako je danas u svim hrišćanskim zemljama, gde su perverzna ubistva i čuvene špijunske puštolovine na dnevnom redu slave. Naša je samo dužnost, da uprkos svemu oduševljeno uskliknemo: Osana zenitisti!

Bilo bi i suviše varvarski, ne imati milosrđa prema svojoj otadžbini punoj znoja i šminke (posle Albanije i Dobrog Polja!), u momentu, kada se i u njenoj sirotij književnosti javlja: panika pod suncem. Ne! U lice ovakve katastrofe mi nećemo da govorimo o paradoksima i ovim pesmama, koje su nabite sa ∞ duhovnih snaga.

Ove pesme, pošto nemaju nikakve veze sa političkim mirotvorcima, neće biti nagrađene ni po ceni koštanja knjige, a kamo li miljunskim dnevnicama za nerad i defetizam ili da se ukaže autoru pažnja, da bude dobro nahranjen u dičnoj prestonici Srba, Hrvata i Slovenaca. Ua! To bi bila krajnja ludost, koju preče kulturni prosjaci, politički humanisti i umetnički pederasti.

Da ovaj pesnik, one mučne godine 1915. nije bio isteran iz svih škola u Hrvatskoj i Slavoniji samo radi toga, što Srbin nije smeo zapevati, u zemlji prečanskoj, ni đaćku parafrazu poznate provincijske himne „Lepa naša puna flaša”, da nije stanovao po praznim tramvajskim kolima posle ponoći, žderući slobodan i kulturnan vazduh Austro-Ugarsko-Hrvatske monarhije, i da njegova braća nisu grcala prvu tužnu mladost po albanskim i galicijskim rovovima, mađarsko-hrvatskim ratnim bolnicama i zatvorima, spasavajući se „ludilom” — — svi mi, možda, i na nepravdi ove zemlje, ne bi bili postali buntovnici i prvi balkanski nihilisti. (Kako je to divno: balkanski nihilizam!) Ali, izneti goli život a spasti u njemu samo ljudsko, bila je u sve te žučne dane jedina uteha svih onih, koji su pogrbljeno i stidno koračali pored krstača, pod vešalima, i pod panikom ratnog sunca ljudožderskih država i kontinenata.

Izneti goli život a spasti u njemu samo ljudsko, to je najveći savremeni problem, koji muči poratnu generaciju novih ljudi i novih pesnika.

Ajde de! Još uvek se nije dospelozadati svoju sopstvenu glavu, svoje sopstvene grudi, radi grehova, koje su nam nprtili naši pretci i naši sedi savremenici. Ali pored grehova, posle rata, uspelo se pisati knjige i dela, kao nikad dosada. Naše burno nevreme, npr., napisalo je nadfantastičan roman *77 samoubica*, pomoću Branka Ve Poljanskoga, najvećeg akrobate duha i poezije, koga smo ikada imali. Posle njegovog časopisa „Svetokreta”, koji se pojavio nezavisno a istovremeno sa „Zenitom” 1921, on bude angažovan kao režiser srpsko-hrvatske drame i kao lektor srpskog jezika na „Slovenskom Pozorištu” u Trstu. Ali i tamo je nastala panika od požara, koji je sasvim iznenada uništio „Slovensko Pozorište” i nesuđenu reformatorsku karijeru ovoga pesnika. Sa svojim oktobarskim manifestom, Branko Ve Poljanski, taj

„besni pas” kako ga je krstila štampa klerikalne Ljubljane, posle scenskih bravura u ljubljanskom dramskom pozorištu, putuje u Prag, gde nezaboravno prolazi scenskim daskama tamošnje čuvene „Revolučne scene”. Tu je on ujedno bio i prvi zenitista glumac.

On, po nuždi cinik a po nevolji beskućnik i lutalo, spustio se posle Berlina, Beča, Gline i Zagreba na beogradsku kaldrmu, da se pokloni divljem gradu Beogradu, sa poslednjom name-rom, da nadmaši i njegovu slavu.

Možda je sav naš rad samo za to velik, što nas niko nije voleo i niko ne vole. Ta mrzeti je najlakši posao. Možda smo za to mrski, što smo patili i što umemo voleti. Voleti je najteža ljudska rabota.

Konačno, i naša ljubav i naše bratstvo su tužni, jer je famili-jarna prošlost svih nas još tužnija i od tuge ove zemlje. Naša otadžbina bila je najtužnija beda, kada smo se i mi u njoj morali roditi.

*Beograd 1924.
Ljubomir Micić*

MANIFEST

Onima, bledih obraza, krvavih srdaca i kao dim lebdećih duša u visine! Onima, koji su obrnuli svoje poglede u dubine sebe! Onima, koji su opojeni večnom zagonetkom!

Duh čovečji postao je prostitutka 20. veka. U haosu svih mogućih varijacija luciferskih želja, naš duh se posve izgrubio, postavši rob za nekoliko kilograma mesa.

I evo, moj duh vrišti pošto se trgnuo i hoće posvemašnju neovisnu slobodu duha od mesa, duha koji hoće da se otrese luciferskih želja i laži ugledne i poštovane gospođe „Današnjice” čiji su svi ciljevi — masni bogati ručkovi.

Naš duh pod protektoratom silne gospođe „Današnjice”, samo je žrtva gospodinu bogu „zlatnome teletu” na izmaku „kulturnog” 20. veka.

Treba! O, do ludila, naš duh treba oslobođenja. Onoga svetoga oslobođenja, koje bi pod svojom novom zastavom krenulo napred u vreme — u večnost! Onoga oslobođenja koje bi sve ostavilo neizrecivo daleko u najdaljim daljinama 20 smradnih vekova, prikazalo nam u neizmernosti iza nas, kao sitnu, najsitniju malu crnu tačkicu našeg prastarog „Nekada”.

Treba! O, do ludila, naš duh treba oslobođenja. Treba napred u vreme u susret *novome čoveku!*

Treba! O, na miljuntu potenciju treba manifest svečanog dana oktobra, kada će sa ukalamljenih voćaka evropske bašte padati sve konvencionalne i patentirane forme opšte kulture. Treba da dođe novo zemljino proleće, kada će evropske voćke iz nove zemlje srkati nove orijentacije, uroditi novim formama i plodovima.

Treba pljunuti u večnosti pehar, kao na ogavno piće koga smo već pjani. Treba pljunuti u večnosti pehar, gde je iscurilo 20 naših otrovnih vekova.

Živelo samoodređenje duha! Neka odzvanja po svim gradovima, po svim ulicama, po svim državama (crvenim i plavim!), po svim institutima i svim kraljevskim zverinjacima!

Globus, neka ori, neka plamti i gori u urnebesnom veselju i vrisku: Neka živi slobodan čovekov duh! Neka je slava novome čoveku! To neka bude veličanstvena oktobarska revolucija duha, kada će sve stare forme padati kao suho bledo lišće. Visoko, neka vazduhom šumi nova zastava oktobarskog duha, kada se rađa novi čovek!

Naš duh dobiva najuzvišeniju formu u umetnosti.

U umetnosti naš duh dobiva duboku i bezdanu formu; osećaj bola i smeha, žalosti i veselja, — tražeći smer svoga smisla.

Umetnost je daleko od banalnih političko-nacionalno-socijalnih i boljševičkih terora. Umetnost je forma našega najdublje „unutra”.

Umetnost ne mora biti logična! Umetnost može biti i paradoksalna! (To znači atentat na sve patentirane forme muzike, skulpture, slike, pesme itd.) Ali paradoks nije ne-smisao! To vredi za psihijatre! *Paradoks je gibivost duha i njegova plastika.*

U vašem životu moguća je samo jedna alternativa našega srca: ili je nešto tragično ili komično. (Može biti i oboje!)

Dakle, svako umetničko delo može uroditi ili suzom ili smehom, — grohotnim smehom na sve četiri strane. (Suza je čistota duha, a smeh je njegov lekoviti zdravljak!)

Vi, na koje je pao blagoslov svetoga duha: stvarajte u martiriju suze ili smeha! Bez martirija nema umetnosti!

Isplaćite i krv i žuč!

Ismejte i mozak i srce!

Umrite u deliriju, ali pustite mozak neka izgara i pršti opojen tajnom zagonetke!

I u mojim ušesima mešaju se zvuci evropskog koncerta: „Živela Republika!” „Živeo kralj!” „Živela Internacionala!” „Proleteru svih zemalja ujedinite se!” „Živeli sovjeti!” „Živeo Lenjin!” „Živeo Trocki!”

Lucifer triumfira! Divna muzika!

Evropa veselo pleše u lokvi crvene krvi sa svom svojom pariškom gracijom groteskni „Kan-Kan” a bačuška uz balalajku svira „Crven sarafin”!

Zvuci se mešaju u mojim ušesima. Pali su u moju dušu i proizveli surogat tihoga smeška. Moj obraz doživeo je preobraženje iz smeha u vrisak:

Živela oktobarska revolucija duha!

Živela nova umetnost!

Živeo novi čovek!

„Svetokret” 1921.